

"לא טוב היות האדם לבדו"

החסד הגדול שעשה הקב"ה לתת לאדם עזר כנגדו כדי שיהיו לו בנים ויוכל לחיות בשני העולמות

שירה]. אמר להו, ווי לן דמיתנן, ווי לן דמיתנן [ווי לנו שאנו עתידיים למות, ווי לנו שאנו עתידיים למות]. אמרי ליה אנן מה נעני בתוך [מה נענה אנו אחריך]. אמר להו הי תורה והי מצוה דמגנו עלן". פירש רש"י: "היכן התורה שעסקנו והיכן המצוות שאנו מקיימין, שיגינו עלינו מדינה של גיהנם".

ויש לתמוה הפלא ופלא, הלא החכמים ביקשו מרב המנונא שישיר להם על מעלת וקדושת הנישואין, כדי שיוכלו לקיים המצוה לשמח את החתן, כפי שהפליגו חז"ל (ברכות ו:). באמרם שהמשמחו זוכה לתורה, אם כן מה ראה רב המנונא לשיר שירה שנראית יותר כקנינה: "ווי לן דמיתנן ווי לן דמיתנן".

ונראה לברר מקחו של צדיק דברי רב המנונא, בהקדם לבאר מה שהסמיך הקב"ה שני כתובים הבאים כאחד בפרשתנו (שם ב-ז): "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות. ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו". וצריך ביאור מה שהקדים הקב"ה להזהיר את האדם שלא יאכל מעץ הדעת כדי שלא ימות, לפני שהביע אומר שלא טוב לאדם להיות לבדו בלי אשה שתהיה לו עזר כנגדו.

נקדים מה שגילה לנו ה"אור החיים" הקדוש חידוש גדול בפרשתנו (שם ג-ד) בענין מצבו של אדם הראשון, אם לא היה חוטא בעץ הדעת והיה נשאר תמיד בחיים חיותו: "כי יש לך לדעת, כי אם לא היה אדם אוכל מעץ הדעת, היה מצוי בעולם הזה ובעולם העליון כאחת, כאדם הדור בבית ובעליה, וכשחטא נגשם ואינו יכול לדור בשניהם יחד, אלא בעולם הזה בפני עצמו, וכשירצה לעלות לעליה צריך השתנות הגשם וזו היא מיתת אדם".

רעיון קדוש זה חביב מאד בעיני ה"אור החיים" הקדוש, עד שהוא חוזר על כך כמה פעמים ביתר הרחבה, והנה מה שביאר בפרשת חוקת (במדבר כא יז ד"ה ומבמות הגיא), ליישב הפליאה איך יעלה על הדעת שאם לא חטא אדם הראשון, היה נשאר חי

הכשילה אותו בחטא עץ הדעת, הרי זה סימן כי אדם הראשון עצמו היה בבחינת "לא זכה", כי אם היה עומד כסלע איתן לקיים את אזהרת ה' שלא לאכול מעץ הדעת, לא רק שלא היה נגרר אחר עצת אשתו, אלא היה מחזק ומכין אותה מראש שלא תדבר עם הנחש כדי שלא תיפול ברשתו.

אולם מאחר שאדם הראשון עצמו נפל בפיתוי היצר במחשבתו לאכול מעץ הדעת, זה גרם לכך שאשתו חוה נהפכה מבחינת "עזר" לבחינת "כנגדו" להכשילו. אבל אדם לא לקח את האחריות על עצמו כפי שהיה ראוי לעשות, אלא אמר להקב"ה: "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל", נתת לי אשה שהכשילה אותי, לכן יפה אמרו חכמינו ז"ל: "כאן כפר בטובה".

הנה כי כן היות שכבר גילה לנו רבינו האריז"ל ב"שער הגלגולים" (הקדמה כג) שכל הנשמות היו כלולות באדם הראשון בשעת החטא, כי לולי זה לא היה הקב"ה גוזר מיתה על כל הנבראים, לכן כמו שאנו צריכים לתקן את החטא של עץ הדעת, כן מוטלת עלינו גם כפיות הטובה של אדם הראשון על האשה שנתן לו הקב"ה.

וזהו ששינינו בגמרא (ב"מנט): "לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר (בראשית יב-טז) ולאברם היטיב בעבורה, והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו". פירוש, כבדו את נשותיכם כדי שתתעשרו. כי כל הברכות נכללות במה שאמר הקב"ה בבריאת האשה: "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו".

תכלית הבריאה שיחיה האדם בשני עולמות בבחינת בית ועליה

פתח דברינו יאיר במה ששינינו מאמר פלא בגמרא (ברכות לא): "אמרו ליה רבנן לרב המנונא זוטי בהלולא [בשמחת הנישואין] דמר בריה דרבינא, לישרי לן מר [בבקשה ישיר לנו כבודו

לקראת שבת פרשת בראשית הבאה עלינו לטובה, דבר בעתו מה טוב להתבונן בחסד הגדול שעשה הקב"ה עם האדם בראשית בריאתו שעשה לו עזר כנגדו, כמו שאמר הקב"ה כשברא את האשה (בראשית ב-ח): "ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו". התבוננות זו יש לה חשיבות מיוחדת לפי מה שכתוב בפרשתנו אחרי חטא העץ הדעת (שם ג-ב): "ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל". ופירש רש"י: "כאן כפר בטובה".

ומקור הדבר בגמרא (ע"ז ה.) על מה שהתלוננו ישראל על המן: "אמר להן משה לישראל, כפויי טובה בני כפויי טובה - כפויי טובה, דכתיב (במדבר כא-ה) ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, בני כפויי טובה, דכתיב האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל". ופירש רש"י: "אשר נתת עמדי, לשון גנאי הוא, שתולה הקלקלה במתנתו של מקום והוא עשאה לו לעזר". ולכאורה תמוה, הלא אדם הראשון אמת אמר שאשתו נתנה לו לאכול מן העץ הדעת, כמו שכתוב (בראשית ג-ו): "ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל".

אדם הראשון "לא זכה" לכן היתה חוה כנגדו

אולם הביאור האמיתי על כך הוא, לפי מה שנשים לב למה שדקדק הקב"ה לומר כשברא את האשה: "אעשה לו עזר כנגדו", ולכאורה הם תרתי דסתרין, כי מי שהוא "עזר" אינו "כנגדו" וכן להיפך, אלא שביקש הקב"ה ללמדו בכך כמו שפירש רש"י: "זכה עזר, לא זכה כנגדו". וזהו ששינינו בגמרא (סוטה ב.): "כי הוה פתח ריש לקיש בסוטה [רש"י: "כשהיה בא לדרוש בפרשת סוטה"] אמר הכי, אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו". ופירש רש"י: "צנועה לצדיק ופרוצה לרשע".

נמצא לפי זה כי מאחר שאנו רואים כי האשה שברא הקב"ה לאדם הראשון בכוונה תחילה להיות לו לעזר, לא רק שלא עזרה לו אלא עוד

אור החיים: אדם הראשון קודם החטא חי בשני העולמות כאדם הדר בבית ועליה שעולה ויורד כרצונו

אליהו הנביא הוא בבחינת אדם הראשון קודם החטא
כי הוא עולה בשמים כמלאך ויורד למטה בגופו

ביאור שירתו העמוקה של רב המנונא
בשמחת הנישואין: "זוי לן דמיתגן וזי לן דמיתגן"

"ביום אכלך ממנו מות תמות", שתי מיתות
אחת כשהנשמה יורדת בעולם הזה, השניה כשמסתלקת מהעולם הזה

רש"י: "גוף, שם מקום המיוחד לנשמות העתידיים להיות נולדים". הרי מבואר כי הנשמה לפני רדתה נמצאת בעולם הנשמות ששמו גוף. זאת ועוד שנינו במשנה (אבות פ"ד מכ"ב): "שעל כרחך אתה נוצר". ופירש הרע"ב: "שהנשמה אינה רוצה לצאת מן הפרגוד, מקום טהור שהנשמות מונחות שם, וליכנס במעי אשה במקום טמא, ומלאך בא ומוציאה בעל כרחו ומכניסה במעי האשה".

נמצא לפי זה כי לגבי הנשמה היורדת בעל כרחו מעולם הנשמות ששמו גוף לעולם הזה, הרי זה בבחינת מיתה כמו הנשמה הנפרדת מן הגוף בעולם הזה. והנה אם אדם היה יכול לחיות בשני העולמות, לא היה חש טעם מיתה לא בירידתו בתוך הגוף ולא בעלייתו למעלה, אולם אחרי חטא עץ הדעת אי אפשר לו לדור בשני העולמות, וזהו שאמר לו הקב"ה: "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", שתי מיתות, אחת בירידת הנשמה בעולם הזה והשניה בהסתלקותה מן העולם הזה.

יומתק לרמז דבר זה במה שמפרש בתיקוני זוהר (תיקון כד טו): "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, מות בעולם הזה, תמות בעולם הבא". לפי האמור הביאור בזה, כי בעקבות חטא עץ הדעת נגזרו שתי מיתות, "מות בעולם הזה", כשנולד בעולם הזה, הרי זה בבחינת מיתה מהעולם העליון, "תמות בעולם הבא", כי כשעולה למעלה שוב אינו יכול להיות למטה.

"דוד שהניח בן כמותו לא נאמרה בו מיתה"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שהסמיק הקב"ה את שני הכתובים: "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו". ויש לומר כי בכך גילה לנו הקב"ה, כי הן אמת שבעקבות גזירת המיתה "מות תמות" אי אפשר לחיות בשני העולמות בבחינת בית ועליה, אולם על ידי שאדם נושא

יקר" על דברי זוהר הקדוש (פרשת ויקהל רח): בענין אדם הראשון לפני החטא: "וְכַד הָיָה בְּגִנְתָּא דְעֵדֶן, כָּל אֵינֹן רְתִיכִין וְכָל אֵינֹן מְשַׁרְיִין קְדִישִׁין, כְּלָהוּ סְחָרִין לִיה לְאָדָם וְאֶתְנָטִיר מְכָלָא, וְלֹא הָיָה יָכִיל מְלָא בְיָשָׁא לְאֶתְקַבָּא בְּהִדְיָה". פירושו, כשאדם הראשון היה בגן עדן, הקיפו אותו כל המרכבות וכל המחנות הקדושים לשמור עליו, שדבר רע לא יתקרב אליו. מתמה הרמ"ק ממי היה צריך שמירה לפני החטא: "ואם תאמר והרי אין מוזיקין בעולם העליון", ומתרץ בלשון קדשו:

"כך הוא, אמנם שאר העולם לא לחנם נברא, אלא היה אדם הראשון יוצא מהגן לצורך תשמיש הגוף וכל צרכיו, והיה הגן אליו כבית המקדש וכבית הכנסת להתפלל בו וכיוצא, וכבית המדרש לעסוק בתורה ולקיום המצוות ולהתנבאות בשם ה', ושאר העולם לכל רכושם ולכל חייתם, אלא שלא האריך בשלוותו".

כפי הנראה התכוון הרמ"ק ליישב בזה, כי הן אמת שבהיותו בגן עדן לא היה צריך שמירה מהמוזיקין, אבל כשיצא מגן העדן להתעסק בענייני העולם הזה, שם כבר היה צריך שמירה מיוחדת, ולכן היה מוקף עם כל מלאכי קודש ששמרו עליו. הרי לנו דברים ברורים שדברי ה"חסד לאברהם" מקורם בדברי הרמ"ק ככתבו וכלשונו קדשו.

"מות בעולם הזה תמות בעולם הבא"

חשבתי דרכי לבאר בזה מה שהזהיר הקב"ה את האדם: "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות". ויש לומר שאמר לו בכוונה תחילה כפל לשון "מות תמות", לרמז בכך שאם יאכל מעץ הדעת, לא יוכל לחיות בשני העולמות כבית ועליה, אלא יצטרך למות פעמיים, פעם אחת בלידתו בעולם הזה ופעם שניה במיתתו בעולם הזה.

הביאור בזה על פי מה ששנינו (מדה יג): "אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף". ופירש

וקיים בעולם הזה, הלא התכלית היא שיזכה האדם לעלות בישיבה של מעלה לעסוק שם בתורה, כדי להשיג השגות שלא היה יכול להשיג בעולם הזה בהיותו לבוש בגוף, ומבאר הענין בלשון קדשו:

"יתבאר על פי מה שקדם לנו, שעיקר תכלית שכר האדם במצותיו ואושריו אינם אלא בעולם העליון, אבל בעולם הזה אינו מקום השגת אושר הרוחני, ומעתה הכרח הוא להסתלק האדם מן העולם הזה, להשתלם גמוליו כיד ה' הטובה, ומה שאנו רואים שהמיתה נסבבה על חטא האדם, שזה יגיד שזולת זה היה האדם חי תמיד, ותאמר אם כן יהיה האדם חסר גמולו הטוב, לזה אמרו בעלי הסוד, כי זולת החטא היה האדם עולה לרקיע ודר בעליה ובחצו.

וזה לך האות, אליהו הנביא שעלה השמימה להשתלם גמולו, ולא טעם טעם מיתה, והגוף הן אמת שאינו יכול לעמוד בעליה העליונה, הגם שנזדכך הגוף ועמד בגדר רוחני, אף על פי כן בערך רוחניות עליון יחשב לגשם, אלא שאמרו ז"ל (זוהר הקדוש פרשת ויגשר ט). במעשה אליהו ז"ל, כי בהגיעו לגלגל חמה שם נפשט מגופו והניח אותו בגלגל חמה, וכשהוא יורד למטה לובשו ויורד בו.

ואמרו ז"ל עוד (שמו"ר מא-ז) שכשנתן ה' תורה לישראל בהר סיני נעשו ישראל בני חורין מהמיתה, וחזרו להיות כאדם קודם שחטא, דכתיב (שמות לב-טז) חרות על הלוחות, ואמרו ז"ל אל תקרי חרות אלא חירות, חירות ממלאך המות וכיון שכן בעת הגיע תכלית שלימותם היו עולים גוף ונפש, ופושטים גופם בגלגל חמה כאלהו".

מקור הדברים מהרמ"ק וה"חסד לאברהם"

והנה מדברי ה"אור החיים" הקדוש שהביא רעיון זה בשם "בעלי הסוד" מבואר שלמד דבר זה מספרים הקדושים. ונראה שהמקור לכך הוא ממה שכתב המקובל האלקי רבי אברהם אזולאי [זקנו של החיד"א] זצ"ל ב"חסד לאברהם" (מעין ד נהר ז):

"בענין אדם הראשון בעת בריאתו. הענין כי בעת בריאת אדם הראשון היה בגן עדן, אמנם שאר העולם לא לחנם נברא, אלא היה אדם הראשון יוצא מהגן לצורך תשמיש הגוף וכל צרכיו, והיה הגן אליו כבית המקדש וכבית הכנסת להתפלל בו וכיוצא, וכבית המדרש לעסוק בתורה ולקיום המצוות ולהתנבאות בשם ה', ושאר העולם [היה שייך] לכל רכושו ולכל חייתו הגשמי, אלא שלא האריך בשלוותו".

כאשר חיפשתי את המקור לדברי ה"חסד לאברהם", מצאתי את שאהבה נפשי שלמד כן מדברי המקובל האלקי הרמ"ק בפירושו "אור

"כימי השמים על הארץ"

מה נפלאים הם דברות קדשו של כ"ק אדמו"ר מרן רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע (פרשת עקב), שפירש סמיכות הפסוקים בפרשה שניה של קריאת שמע (דברים יא-ט): "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך... למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ".

וביאר שרמז לנו הכתוב בכך: "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם", תלמדו את בניכם ללכת בדרך התורה, "למען ירבו ימיכם", כדי שיתרבו ימיכם עד כדי כך, "כימי השמים על הארץ", שאפילו הימים שאתם נמצאים בשמים אחרי הפטירה, יחשבו כאילו אתם עדיין חיים "על הארץ", כי תקבלו שכר על מצוות בניכם גם בעולם העליון. אלו דבריו הקדושים.

יש להוסיף תבלין לבאר מה שהפסוק מדגיש בכוונה תחילה: "כימי השמים על הארץ", ללמדנו שהזוכה ללדת בנים ולחנכם ברכי התורה, הרי הוא זוכה גם בעלותו לשמים בעולם העליון, לחיות בשני העולמות גם יחד בבחינת "כימי השמים על הארץ", כאדם שדר בבית ועליה כמו שהיה לפני חטא עץ הדעת.

הנה כי כן ירווח לנו להבין מה שבחר הקב"ה להסמיך את שני הכתובים: "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות. ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו". כי בתחילה הזהיר הקב"ה את האדם שאם יאכל מעץ הדעת "מות תמות" שתי מיתות, אחת ברדת הנשמה מאוצר הנשמות ששמו גוף בעולם הזה, והשנייה בהסתלקות הנשמה מן הגוף החומרי לעולם הנשמות.

אולם היות שכלל גדול שנינו בגמרא (מגילה ג): "אין הקב"ה מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה". לכן הוסיף הקב"ה עצה טובה איך לתקן דבר זה עוד לפני החטא: "ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו", שישא אשה להוליד בנים ויחנכם בדרך התורה, ועל ידי זה יוכל גם אחרי פטירתו להיות גם בעולם הזה בבחינת: "כימי השמים על הארץ".

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין השירה ששר רב המנונא לרבנן בשמחת הנישואין: "ווי לן דמיתנן, ווי לן דמיתנן". הכפיל את שירתו לומר להם, ווי לנו אם נצטרך למות פעמיים בבחינת "מות תמות", כי לא נוכל לחיות בשני העולמות כמי שדר בבית ועליה. והנה מתחילה חשבו רבנן

בזכות מצות נישואין אפשר לחיות בשתי העולמות כי מי שמשאיר בן כמותו לא נאמרה אצלו מיתה

ביאור הריקודים לפני הכלה לרמז שבזכות הנישואין אפשר לעלות למעלה ולרדת למטה בשני עולמות

"מצא אשה מצא טוב", רמז על שם אהו"ה בגימטריא טו"ב שהוא ראשי תיבות א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ

בזכות הנישואין שמקשר שמים וארץ ויפק רצון מהוי"ה" ראשי תיבות י'שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ

"ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה"

בדרך זו מפרש ה"חתם סופר" (פרשת בהעלותך בהפטרה ד"ה ונתתי לך) מאמר הנביא (זכריה ג-ז): "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה". כי כל זמן שאיש ישראל הוא בחיים ומקיים מצוות ומעשים טובים, הרי הוא בבחינת "הולך" ממדרגה למדרגה, כמו שכתוב (ויקרא כו-ג): "אם בחוקותי תלכו", אבל אחרי הפטירה נעשה אדם בבחינת "עומד", כי שוב אינו יכול לקיים מצוות ומעשים טובים.

אולם אם הוא משאיר אחריו בנים שהולכים בדרך התורה והיראה, הרי הוא נקרא "הולך" גם בעולם העליון על דרך (סנהדרין קד): "ברא מזכי אבא". וזהו פירוש הכתוב: "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", שגם בעולם הנשמות שהנפטרים הם בבחינת "עומדים" תהיה אתה בבחינת "מהלכים", על ידי בניך שיוסיפו בתורה ומצוות בעולם הזה. הנה הדברים בלשון קדשו:

"ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. כי הצדיק אחרי מותו אינו מהלך כי הוא חפשי מהמצוות, אמנם בשעהמייד תלמידים הרבה, אם כן כל המצוות אשר יעשו הם הוה ליה כאילו הוא עשאים, והרי הוא עולה והולך ממדרגה למדרגה גם אחרי מותו, וזהו ונתתי לך מהלכים, אפילו כשתהיה בין העומדים האלה, שהוא לאחר מיתה".

יומתק לצרף מה שהביא ב"כתב סופר" החדש (ירושלים תשמ"ט פרשת פנחס) בשם אביו ה"חתם סופר" זי"ע, לפרש מה שכתוב (מלכים א ב-א): "ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו לאמר, אנכי הולך בדרך כל הארץ". הכוונה שצוה על שלמה בנו לעזור לו להיות גם אחרי פטירתו בבחינת "הולך" ולא בבחינת "עומד", על ידי "וחזקת והיית לאיש, ושמרת את משמרת ה' אלקיך ללכת ברכיך לשמור חוקותיו מצוותיו ומשפטיו ועדותיו".

אשה לקיים מצות פרו ורבו, הרי הוא יכול לחיות בשני העולמות גם יחד.

נקדים מה ששינינו בגמרא (ב"ב קטז): "דרש רבי פנחס בן חמא, מאי דכתיב (מלכים א יא-כא) והדד שמע במצרים כי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא, מפני מה בודד נאמרה בו שכיבה וביואב נאמרה בו מיתה, דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה, יואב שלא הניח בן כמותו נאמרה בו מיתה".

והנה ביאור הטעם כי מי שזוכה להשאיר בן כמותו לא נאמרה אצלו מיתה, הוא על פי מה שכתוב (קהלת ט-ז): "כל אשר תמצא ידך לעשות בכוחר עשה, כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה". ופירש רש"י שהזהיר לקיים המצוות בעודנו בחיים, כי אחרי המיתה כשהנפש נפרדת מן הגוף כבר אי אפשר לקיים שום מצוות ומעשים טובים.

אמנם מבואר בספרים הקדושים, כי אדם שמחנך את בניו ואת אחריו לעבוד את ה', הרי הוא מקבל שכר על קיום מצוות בניו גם אחרי פטירתו כאילו הוא בחיים חיותו, ומצינו מקור ברור לכך ממה שדיבר הקב"ה בשבחו של אברהם אבינו (בראשית יח-ט):

"כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו". ופירש רש"י: "למען הביא, כך הוא מצוה לבניו, שמרו דרך ה' כדי שיביא ה' על אברהם וגו', על בית אברהם לא נאמר אלא על אברהם, למדנו כל המעמיד בן צדיק כאילו אינו מת".

הרי לנו דברים ברורים שאברהם אבינו מקבל שכר בעולם הבא על מה שבניו מקיימים מצוות בעולם הזה. וזהו הטעם שלא נאמרה מיתה אצל דוד המלך שהשאיר בן כמותו, והרי זה כאילו הוא עדיין בחיים חיותו, כי הוא מקבל שכר על קיום מצוות הבן שהוא חינכו לכך.

שכוונתו רק להוכיחם, לכן אמרו לו: "אנן מה נעני בתרין", כלומר אם גדול בתורה כמוך חושש מב' מיתות מה יכולים לענות אחריו.

על כך ביאר להם רב המנונא כוונתו: "הי תורה והי מצוה דמגנו עלן", איזו תורה ואיזו מצוות יכולות להגן עלינו בעולם העליון, שאי אפשר לקיים שם מצוות ומעשים טובים, בכך גילה להם כוונתו העמוקה לשיר להם על גודל מעלת מצוות פרו ורבו, שעל ידי שמולידים בנים ההולכים בדרכי התורה זוכים לבטל את שתי המיתות ולחיות בשני העולמות.

"כיצד מרקדין לפני הכלה"

רחש לבי דבר טוב לבאר בזה מה שהפליגו חכמינו ז"ל בגודל קדושת המצוה לרקד לפני הכלה, כמו ששינינו בגמרא (כתובות טז:): "תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה, בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה". עוד שינינו בגמרא (שם יז:): "אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי, שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה, ואומר כלה נאה וחסודה".

וכן נפסק להלכה בשלחן ערוך (אבן העזר סימן סה סעיף א): "מצוה לשמח חתן וכלה ולרקד לפנייהם, ולומר שהיא נאה וחסודה אפילו אינו נאה". וכתב על זה הרמ"א: "ומצינו שרבי יהודה בר אילעי היה מרקד לפני הכלה, ומבטלין תלמוד תורה להכנסת כלה לחופה". ומקור הדברים בטור (שם):

"מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ולרקד בפניה ולומר שהיא נאה וחסודה ואפילו אינה נאה. ואמרו על רבי יהודה ב"ר אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה. ואיתא במדרש (פרקי דרבי אליעזר פרק יז) למה לא אכלו הכלבים כפות [ידיה ורגליה] של איזבל, לפי שהיתה מרקדת בהן לפני חתן וכלה".

לפי האמור יש לבאר הענין בזה, על פי מה שנשים לב לפעולת הרקידה, שמתחילה עולה הגוף כלפי מעלה ואחר כך הוא יורד על הארץ, וכך חוזר חלילה בכל הריקוד מעלה ומטה, בדרך מליצה בבחינת מה שראה יעקב אבינו בחלום (בראשית כח-יב): "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו". ויש

לומר כי אנו רוצים לרמוז בכך, שתכלית הנישואין היא להוליד בנים ולחנכם בדרכי התורה, ועל ידי זה יזכה האדם להיות עולה ויורד, לחיות בשני העולמות בבחינת "כימי השמים על הארץ".

"מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה"

הנה מה טוב ומה נעים לסיים מאמר זה בפרפרת נאה, על מה שאמר שלמה המלך (משלי יח-כב): "מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מהויה". נקדים מה שכתב הרמב"ן בספר "דעת הקדושה" (פרק ב) כי זיווג איש ואשה הוא בבחינת דעת דקדושה, כמו שכתוב (בראשית ד-א): "והאדם ידע את חוה אשתו".

ויש לבאר הענין בזה על פי מה שמבואר בספרים הקדושים, ומקור הדבר בדברי האריז"ל (שער הכוונות ציצית דרוש ג דף ה טור ג), כי שם הדעת הוא אהו"ה היוצא מראשי תיבות הפסוק הראשון (בראשית א-א): "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". שהוא בגימטריא טו"ב. לפי דברינו יש לומר הרמז בזה, כי הקב"ה ברא את העולם "את השמים ואת הארץ", שיעבדו אותו יחד בשני העולמות בשמים ובארץ. וזהו ביאור ענין שם הדעת שהוא לשון חיבור, שצריך לחבר בעבודתו את שני העולמות את השמים ואת הארץ.

נקדים עוד מה שמבואר בתיקוני זוהר (הקדמה ט:): כי השם הויה"ה יוצא מראשי תיבות הפסוק (תהלים צו-יא): "ישמחו השמים ותגל הארץ". ויש לומר הרמז בזה כי כאשר זוכה אדם לעבוד את הקב"ה בהתחברות שני העולמות שמים וארץ, הרי הוא זוכה להמשיך שפע רב טוב של רחמים מהשם הויה"ה, עד שבזכות זה ישמחו השמים ותגל הארץ.

חשבתי דרכי לבאר בזה מה ששינינו בגמרא (סוטה יז:): "דריש רבי עקיבא, איש ואשה זכו שכינה ביניהן". ופירש רש"י: "שכינה ביניהן, שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה". וביאר רבינו האריז"ל ב"לקוטי ש"ס" (יבמות סא:): כי על ידי שמקיימים מצוות פרו ורבו כשיטת בית הלל שהלכה כמותם להוליד בן ובת משלימים את כל השם בד' אותיותיו, ובלשון קדשו:

"הנה האדם ואשתו הם רומזים לשם י"ה, וכשיש לו בן הוא ו', וכשיש לו בת הוא ה', והרי הויה"ה שלם, ועל כן חייב אדם להסתכל ולהשתדל שיהיה לו בן ובת כמו בית הלל, וסימנך הויה"ה הצדיק". ומקור הדבר בזוהר הקדוש (פרשת צו לד:): "וקרבן דאתון אינון י' באיש, ה' באשה, ו' בכך חתן, ה' בכלה, זכאה איהו מאן דאקריב אתון דהויה"ה, ביה ובאתתיה ובבריה ובברתיה בקדושה ובברכה... ובגין דא לית בר נש שלים אלא בכך ובת".

לפי האמור יש לבאר הענין בזה, כי איש ואשה עצמם לפני שהולידו בן ובת, יש ביניהם רק מחצית השם י"ה שהוא ראשי תיבות י'שמחו השמים, לרמז שבהיותם בשמים ישמחו על מה שקיימו מצוות בעולם הזה, אבל עדיין חסרות אותיות ו"ה ראשי תיבות ו'תגל הארץ, כי לא יוכלו להיות גם למטה בארץ אחרי פטירתם. אולם אחרי שמולידים בן ובת הם משלימים גם אותיות ו"ה, כי בזכות צאצאיהם יזכו לייחד את כל השם י'שמחו השמים ותגל הארץ.

מעתה יומתק להבין פירוש הכתוב: "מצא אשה מצא טוב", על ידי שנושא אדם אשה כדי לקיים מצוות פרו ורבו, הרי הוא זוכה למצוא טו"ב משם הדעת שהוא אהו"ה בגימטריא טו"ב, כי בזכות האשה יזכה להוליד בנים שילכו בדרך התורה, ועל ידי זה יזכה לעבוד את ה' בשני העולמות בבחינת את השמים ואת הארץ, ובזכות זה יזכה גם כן, "ויפק רצון מהויה"ה", להפיק שפע רב טוב מהשם הויה"ה שהוא ראשי תיבות ישמחו השמים ותגל הארץ.

נפלא לבאר בזה מה שכתב הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זצ"ל ב"אך פרי תבואה" (פרשת חיי שרה) לבאר מנהג ישראל תורה שמברכים בשמחת חתן וכלה "מזל טוב", כדי לרמז בכך על שם הדעת אהו"ה בגימטריא טו"ב. לפי דרכנו יש לבאר הענין בזה, שמברכים את החתן וכלה שיזכו לבנות דורות ישרים ומבורכים שילכו בדרך ה', ועל ידי זה יזכו לעבוד את ה' בשני העולמות בבחינת שם הדעת את השמים ותגל הארץ.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com